

Hankiss Elemér
Proletár reneszánsz
Helikon Kiadó, 2016, 438 oldal, 3499 Ft

A karaván és Hankiss

Onagy Zoltán könyvajánlója

Hatodik kötetéhez ért a Helikon Kiadó Hankiss-sorozata, a meghökkentő című *Proletár reneszánsz*sal. Vastag, méltóságos fekete könyvek. Az élő, megosztó, vitát vitára gerjesztő társadalomtudós életműve beköltözik az életmű-összesbe. Lassan két év telik el Hankiss Elemér halála óta, és a két év alatt (is) annyi minden történt az általa elemzett, ismert, „kitalálni” kívánt Magyarországon, hogy kézbe venni is más egy-egy gyűjteményt, mint megszületésük idején.

A revelációként működő és ható, múlt évezred végi *Társadalmi csapdák* és főleg a *Diagnózisok* után az olvasó ember kereste és olvasta Hankisst, s a Hankiss farvizén megismert társadalomtudósokat, minden szintű, hangú, a mindennapi élet nyavalyáinak mérnökeit és térképészeit. Abban bízhatott, hátha valaki felismeri és kimondja, miért nem működik az ország. Van egyéb lehetőség? Nincs. Az évezred végéig élni látszik némiképp az illyési opció: „mindazzal szembenézni, / mit elkerülni úgysem tudhatunk. / Mert növeli, ki elfödi a bajt.” A dolog megtörtént, a baj meg-

mutatva, a ráolvasás nem segített.

Minden ellenére az olvasó azt érzi, amit mindig, egy szikrázóan okos elmét igyekszik követni, a szikrázóan okos elme végtelen harmóniája és összehangoltsága nélkül. Olvassa és élvezze a finom párhuzamokat, a valóság látásának és értelmezésének sajátos ötvözetait, ha kell, ha nem, érti a példázatot, rákerek. *Az erkölcs szűkülő körei* – na, ezt érti. Ha néha el is fárad a meghökkentő teóriák összefésülése közben, lapoz kettőt, végül úgy érzi, ma is tanultam valamit. Így szerkesztve, ilyen tömör ennyi kimondott igazság valóban zsiabasztó. Éppen az „Erkölcs szűkülő körei”-hez érve jut el az egyszerre depressziót és infantilizmust sugárzó kérdéshez, hogy „minek kimondani az igazságot?”, ha nem történik semmi? Ha – valójában – az ellentéte következik? Ha ennyi energiával, kreativitással, iróniával és öniróniával, szellemmel és humoral a ma látható távolságig jut el a célcsoport?

Talán e megkerülhetetlen tényből következik, hogy Hankiss 2016-

ban véletlenül sem olvasható a reformkorszak vezérhajójaként, egyáltalán vezérhajóként. Ha mégis, a liberalizmus törött árboccsúcsa integret a tengerből, de ezt a hajó nem veszi tudomásul. A szinkron, ha valaha egyáltalán létezett szinkron Hankiss és az ország között, megszűnt e mostani kötet zárófejezeteként *Médiaháború* cím alatt olvasható csemege idején. *A Médiaháború kora* – távirati stílusban – két esemény által közrezárt esemény: Antall miniszterelnök kinevezi Hankisst az MTV elnökének, majd az akkori kormányzópárt, a hajdani MDF szélsőjobbos szabadcsapata követelésére visszavonja (Gombár Csaba MR-elnökével együtt).

A közel négyszázötven oldalas kötet végére érve az olvasó kedve egyre rosszabb. „Má’ megint itt van a szerelem – minek” – énekl a Bizottság lassan negyven éve. Minek beszélni a tűz körül a kunyhóban, egyáltalán minek ülnek a tűz körül a bölcsek, mondják a tutit arról, hogy a karaván rossz irányba halad, ha a karaván nem hallja, csak halad?